

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ersätter de två tidigare minoritetsspråkslagarna - lagen (1999:1175) om rätt att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar respektive lagen (1999:1176) om rätt att använda finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. Lagen består till en del av bestämmelser som förts över från dessa lagar och som i en del fall ändrats, men också av bestämmelser som är nya i förhållande till de tidigare lagarna.

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Allmänna bestämmelser

§1 Denna lag innehåller bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om vissa skyldigheter inom förskola, sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola och äldreomsorg. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen.

Författningskommentar

I den inledande bestämmelsen anges lagens innehåll. Bestämmelsen saknar motsvarighet i de tidigare minoritetsspråkslagarna.

§2 Nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar i enlighet med Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3). I språklagen (2009:600) anges att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Författningskommentar

Bestämmelsen är ny i förhållande till tidigare minoritetsspråkslagar. I första stycket anges samtliga nationella minoriteter som erkänts av Sverige i enlighet med Europarådets ramkonvention och minoritetsspråkskonventionen. I andra stycket hänvisas till den nya språklagen i vilken det anges vilka språk som är nationella minoritetsspråk. Med de uppräknade språken avses även samtliga varieteter av dessa språk. Bestämmelsen syftar till att synliggöra de nationella minoriteterna och deras språk bättre samt även den särställning dessa har i Sverige i förhållande till åtagandena i ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen.

Grundskydd

§3 Förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt denna lag.

Författningskommentar

I bestämmelsen, som är ny i förhållande till tidigare gällande minoritetsspråkslagar, föreskrivs en skyldighet för förvaltningsmyndigheter att vid behov ge information om de rättigheter de nationella minoriteterna har enligt denna lag. Sättet för informationen får anpassas efter vad som kan anses behövt inom förvaltningsmyndighetens verksamhetsområde. Informationen bör ges på de minoritetsspråk som kan väntas bli använda av enskilda i deras kontakter med myndigheten. Om det inte kan förväntas att rättigheterna aktualiseras hos myndigheten, exempelvis därför att myndighetens kontakt med allmänheten är begränsad, kan sådan information underlåtas.

När det gäller kommuners skyldigheter att erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på minoritetsspråk inom förvaltningsområdena bör sådana möjligheter särskilt observeras i allmän information som riktar sig till potentiella brukare. Information om dessa möjligheter bör även lämnas på minoritetsspråket. På kommunala hemsidor bör det t.ex. finnas särskilt angivet vart enskilda ska vända sig för denna typ av önskemål och vilka regler som gäller för nationella minoriteter. I olika typer av uppräknings- eller förskolor bör det minoritetsspråkiga alternativet tydligt anges. Det är också lämpligt att gå ut med riktad information till t.ex. äldre minoritetsmedborgare när det gäller möjligheten att få äldreomsorg på det egna minoritetsspråket.

§4 I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Författningskommentar

I bestämmelsen, som är ny i förhållande till tidigare gällande minoritetsspråkslagar, erinras om att det i den nya föreslagna språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Därutöver stadgas att de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur ska främjas av det allmänna. Begreppet kultur får även anses innefatta språk.

Med det allmänna avses offentlig verksamhet som utövas genom staten, kommunerna eller landstingen. Med främja avses att det allmänna genom aktiva åtgärder och handlingar ska stödja språkens och kulturens fortlevnad.

Barn som tillhör nationella minoriteter har ett behov av att få utveckla sin egna minoritetskulturella identitet och det egna minoritetsspråket. En sådan utveckling ska beaktas särskilt när beslut fattas som kan komma att påverka barn. Denna bestämmelse bygger på Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention, minoritetsspråkskonventionen och FN:s barnkonvention.

§5 Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor.

Författningskommentar

I bestämmelsen, som är ny i förhållande till tidigare gällande minoritetsspråkslagar, anges att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Förvaltningsmyndigheter ska så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Det innebär att förvaltningsmyndigheter ska utforma sin verksamhet på ett sådant sätt att en dialog kan föras med företrädare för de nationella minoriteterna. Det kan t.ex. vara lämpligt att införa brukarråd där de nationella minoriteterna finns representerade. Nationella minoriteter bör särskilt engageras och ges möjlighet att påverka i frågor som rör användandet av ekonomiska resurser avsatta för minoritetspolitiska åtgärder.

Förstärkt skydd för finska, samiska och meänkieli

§6 Med förvaltningsområdet för finska avses kommunerna Botkyrka, Eskilstuna, Gällivare, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Kiruna, Köping, Pajala, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar och Övertorneå. Med förvaltningsområdet för meänkieli avses kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå. Med förvaltningsområdet för samiska avses kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Kiruna, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund.

Författningskommentar

I bestämmelsen anges vilka kommuner som ingår i förvaltningsområdena för respektive språk. Innehållet i bestämmelsen är delvis nytt. Den geografiska omfattningen för förvaltningsområdet för meänkieli ändras inte. För finska respektive samiska utvidgas förvaltningsområdet till de i bestämmelsen uppräknade kommunerna.

§7 **Andra kommuner än de som anges i 6 § kan efter anmälan få ingå i förvaltningsområdet för finska, meänkieli eller samiska. Beslut att en kommun ska få ingå i ett förvaltningsområde fattas av regeringen. Regeringen får meddela föreskrifter om sådan frivillig anslutning till ett förvaltningsområde.**

Författningskommentar

Enligt bestämmelsen, som är en ny i förhållande till nu gällande minoritetsspråkslagar, kan en kommun frivilligt välja att anmäla att den önskar ingå i något av förvaltningsområdena. Om regeringen beslutar att kommunen, i enlighet med sin anmälan, ska få ingå i ett förvaltningsområde blir reglerna om förvaltningsområden tillämpliga i förhållande till kommunen. Närmare föreskrifter om sådan frivillig anslutning får meddelas av regeringen.

(Från den 1 maj 2010 ingår även Borås, Surahammar och Västerås i det finska förvaltningsområdet och Krokoms i det samiska. Den 2 februari 2011 tillkom Göteborg, Hofors, Kalix, Skinnskatteberg, Umeå och Sundbyberg i det finska förvaltningsområdet och Kalix även i förvaltningsområdet för meänkieli och från den 1 januari 2012 ingår Gävle, Hällefors, Karlskoga, Lindesberg, Norrköping, Norrtälje, Skövde och Trollhättan i det finska förvaltningsområdet och Dorotea i det samiska förvaltningsområdet).

§8

Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

Författningskommentar

Bestämmelsen är delvis ny i förhållande till tidigare minoritetsspråkslagar.

Första stycket motsvarar en reviderad version av 2 § i minoritetsspråkslagarna. Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska i kontakter med förvaltningsmyndigheter under vissa förutsättningar. De myndigheter som avses i bestämmelsen är de som har ett geografiskt verksamhetsområde som helt eller delvis sammanfaller med ett förvaltningsområde. Myndigheten kan t.ex. ha verksamhet förlagd till ett förvaltningsområde genom ett huvudkontor, lokalkontor eller annan fast representation. Även myndigheter som saknar kontor eller motsvarande inom förvaltningsområdet kan ha verksamhet som helt eller delvis sammanfaller med ett förvaltningsområde. Förvaltningsmyndigheter med hela landet som verksamhetsområde har naturligtvis ett geografiskt verksamhetsområde som delvis sammanfaller med alla förvaltningsområden.

I den reviderade bestämmelsen har kravet att ett ärende ska avse myndighetsutövning i förhållande till enskild tagits bort. Den enskilde ska dock vara part eller ställföreträdare för part i ärendet och ärendet ska även fortsättningsvis ha anknytning till det geografiska område som förvaltningsområdet omfattar. Bestämmelsen innefattar däremot inte någon rätt att använda minoritetsspråket för enskild som varken är part eller ställföreträdare för part men som ändå har kontakter med en förvaltningsmyndighet i ett ärende. Rätten att använda minoritetsspråket omfattar bara ärenden som har anknytning till förvaltningsområdet genom t.ex. att den enskilde är bosatt inom området, att ärendet rör en verksamhet som bedrivs inom området eller en fastighet som är belägen inom området. Rätten att använda minoritetsspråket avser såväl muntliga som skriftliga kontakter i enskilda ärenden. En myndighet kan ha muntlig handläggning i ärenden. Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska omfattar även sådan handläggning av ett ärende. Den enskilde har även rätt att inge handlingar på dessa språk till myndigheten. Om innehållet är av betydelse för ärendet bör handlingen översättas till svenska (jfr 8 § förvaltningslagen).

Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska gäller oavsett om den enskilde är svensk eller utländsk medborgare. Rätten är inte heller beroende av var den enskilde är bosatt.

Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska gäller enskilda. Med detta begrepp avses inte bara fysiska personer utan även t.ex. aktieföretag, föreningar och andra organisationer, men däremot inte myndigheter eller andra offentligt rättsliga organ. Vidare har en ställföreträdare för en enskild part samma rätt enligt lagen att använda finska, meänkieli eller samiska som den enskilde själv. Däremot ger inte bestämmelsen ett ombud motsvarande rätt.

Andra stycket motsvarar en reviderad version av 2 § andra stycket minoritetsspråklagarna och reglerar myndighetens skyldighet att svara på ett minoritetsspråk när en enskild använder språket. Enskilda som använder finska, meänkieli eller samiska i ett ärende har även enligt den nya lagen rätt till ett muntligt svar på språket. Detta innebär att myndigheten ska använda minoritetsspråket vid myndighetens muntliga kontakter med den enskilde. Dessutom ger andra stycket enskilda parter och ställföreträdare en rätt att få beslut och beslutsmotivering i ärendet översatt till sitt språk, under förutsättning att de saknar juridiskt biträde. Med beslut och beslutsmotivering menas här både beslut under ärendets handläggning och myndighetens avgörande samt den motivering som myndigheten anfört för sitt ställningstagande (däremot inte eventuell redogörelse för bakgrunden till ärendet). Översättningen behöver inte tillhandahållas samtidigt som beslutet på svenska; det får accepteras att den dröjer några dagar efter det att beslutet meddelats. Rätten till skriftlig översättning av beslut är ny i förhållande till tidigare minoritetsspråklagar. Någon skyldighet att på begäran av den enskilde muntligen översätta skriftliga meddelanden och beslut riktade till den enskilde finns emellertid inte.

Tredje stycket motsvarar 2 § tredje stycket minoritetsspråklagarna. Där anges att myndigheten också fortsättningsvis ska sträva efter att även i övrigt bemöta enskilda på finska, meänkieli respektive samiska. Exempel på sådan verksamhet är rådgivning och information till allmänheten, erbjudande om vård eller undervisning. Blanketter och informationsblad avsedda för allmänheten ska också kunna översättas till finska, meänkieli och samiska eller till tvåspråkiga versioner, när behov av detta bedöms föreligga. I denna verksamhet har inte myndigheten någon absolut skyldighet att svara på minoritetsspråket men ska ändå eftersträva att bemöta enskilda på minoritetsspråket. Myndigheterna bör organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att det finns beredskap och rutiner för att bemöta önskemål från enskilda att använda minoritetsspråk. Det kan t.ex. innebära kartläggning och angivande av särskild språkkompetens i interna telefonkataloger och på intranät och hemsidor. Om minoritetsspråkstalande personal inte finns på myndigheten bör rutiner utarbetas som innebär att tolk kan ordnas med relativt kort varsel. I myndighetens lokaler, hemsidor och annat informationsmaterial bör det framgå att service lämnas på minoritetsspråk. Om den minoritetsspråkiga servicen begränsas till vissa tider och vissa platser, se 12 §, bör sådant tydligt anges både på svenska och på minoritetsspråket.

§9

Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.

Författningskommentar

Bestämmelsen är ny i förhållande till tidigare minoritetsspråkslagar och reglerar rätt att använda minoritetsspråk utanför förvaltningsområdena i ärenden utan anknytning till förvaltningsområdet för språket. En förutsättning att få använda finska, meänkieli respektive samiska utanför förvaltningsområdena är att myndigheten har tillgång till personal som är behörig att ta hand om den enskildes angelägenhet och som behärskar språket i fråga. Det räcker inte att det inom myndigheten finns språkkunniga personer om de inte är kompetenta att sköta det aktuella ärendet; den som har ett ärende hos polisen kan t.ex. inte begära att få tala sitt språk därför att det finns en receptionist som behärskar detta. Det krävs inte att språkkunnig personal finns anställd vid samma myndighet, bara att sådan personal utan svårighet kan anlitas för begärd service t.ex. när den finns hos annan kommunal myndighet än den aktuella.

§10

Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän. Detsamma gäller vid enskildas skriftliga kontakter med Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part.

Författningskommentar

Bestämmelsen, som är ny i förhållande till tidigare minoritetsspråkslagar, utvidgar ytterligare rätten att använda finska respektive samiska hos vissa statliga myndigheter. Rätten avseende Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen omfattar ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part. Rätten att använda finska och samiska i skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän är inte begränsad till ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part. Skälet för detta är att enskilda sällan är att beteckna som parter i ärenden hos Riksdagens ombudsmän. Det förutsätts inte att någon inom myndigheten behärskar språket, utan den enskilde kan alltid skriva till myndigheten på finska eller samiska. Däremot innebär bestämmelsen – till skillnad från vad som gäller enligt 8 § – ingen rätt att få svar på samma språk. Bestämmelsen innebär inte heller någon rätt att använda ett minoritetsspråk vid muntliga kontakter med myndigheterna som räknas upp. När det gäller muntliga kontakter är det en förutsättning att det finns språkkunnig personal, och sådan rätt kan därför finnas enligt 9 §.

§11 **Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.**

Författningskommentar

Bestämmelsen är ny i förhållande till tidigare minoritetsspråkslagar. Förvaltningsmyndigheter ska – oavsett om de tillhör något förvaltningsområde – verka för att det finns tillgång till personal som behärskar minoritetsspråket, där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten. Att verka för innebär i detta sammanhang att förvaltningsmyndigheten aktivt ska beakta behovet av personal som behärskar dessa språk och vid behov söka aktivt efter sådan personal.

§12 **Förvaltningsmyndigheter får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider.**

Författningskommentar

I bestämmelsen, som motsvarar innehållet i 3 § minoritetsspråkslagarna, anges att den enskildes rätt att använda finska, meänkieli och samiska kan begränsas till viss tid och plats. Rätten att använda minoritetsspråket vid kontakt med myndigheten kan således begränsas till att gälla under vissa tider på myndighetens kontor då tolk eller språkkunnig personal kan finnas tillgänglig. Det är viktigt att myndigheten är mycket tydlig i sin information till allmänheten.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos domstolar

§13 Den som är part eller ställföreträdare för part i ett mål eller ett ärende hos en förvaltningsrätt, tingsrätt, mark- och miljödomstol eller sjörättsdomstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå har rätt att använda finska eller meänkieli under målets eller ärendets handläggning, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Detsamma gäller samiska hos en sådan domstol med en domkrets som helt eller delvis sammanfaller med kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk eller Kiruna, om målet eller ärendet har anknytning till någon av dessa kommuner. Rätten att använda finska, meänkieli respektive samiska omfattar också de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende som avses i första stycket överklagas.

Författningskommentar

I denna och följande paragrafer regleras parts och parts ställföreträdarens rätt att använda finska, meänkieli eller samiska vid muntliga eller skriftliga kontakter med en länsrätt och en tingsrätt som har en domkrets som till någon del sammanfaller med angivna kommuner. Även fastighetsdomstol, miljödomstol och sjörättsdomstol omfattas av bestämmelsen. Bestämmelsens innehåll motsvarar innehållet i 4 § minoritetsspråkslagarna. I stället för förvaltningsområde anges dock vissa kommuner, eftersom rätten att få använda finska och samiska hos domstol inte införs i de nya kommuner som enligt 6 § ingår i förvaltningsområdena.

En parts och dennes ställföreträdarens rätt att använda minoritetsspråk omfattar även de domstolar dit en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende som avses i paragrafens första stycke överklagas. Rätten att tala minoritetsspråket omfattar inte s.k. extraordinära rättsmedel, t.ex. en ansökan om resning.

§14 Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i mål eller ärenden hos domstolar enligt 13 § omfattar rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på detta språk, rätt att få de handlingar som hör till målet eller ärendet muntligen översatta till detta språk och rätt att vid muntlig förhandling inför domstolen tala detta språk. Domstolen ska översätta handlingar och skriftlig bevisning till svenska, om det inte är uppenbart onödigt. Även i övrigt ska domstolen sträva efter att använda minoritetsspråket i sina kontakter med parten eller dennes ställföreträdare. I alla mål och ärenden som omfattas av rätten att använda finska, meänkieli eller samiska hos domstolar enligt 13 § har en part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde rätt att på begäran få domslut och domskäl eller beslut och beslutsmotivering skriftligen översatta till detta språk.

Författningskommentar

Första och andra stycket motsvarar innehållet i 5 § första och andra stycket i de tidigare minoritetsspråkslagarna. Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska under rättegång eller ett ärendes behandling omfattar att få yttra sig muntligen eller skriftligen på minoritetsspråket i enlighet med de regler som gäller för rättegången eller ärendens behandling i domstol. Den enskildes rätt att använda minoritetsspråket omfattar ett mål eller ärende som har anknytning till någon av angivna kommuner. Med anknytning avses här t.ex. att parten är bosatt eller vistas i kommunen, att ett mål rör en fastighet belägen i kommunen eller att ett brott har begåtts inom kommunen.

Bestämmelserna innebär också en rätt att med hjälp av tolk få de handlingar som hör till målet eller ärendet muntligen översatta till minoritetsspråket. Rätten att få tala minoritetsspråket vid muntlig förhandling omfattar rätten att själv få tala finska, meänkieli eller samiska.

Enligt paragrafen är domstolar även skyldiga att översätta ingivna handlingar till svenska om detta inte är uppenbart onödigt.

Även i övrigt, exempelvis då part riktar sig till domstolen med förfrågningar, ska domstolen sträva efter att bemöta minoritetsspråkstalande part och parts ställföreträdare på minoritetsspråket.

I tredje stycket, som är nytt i förhållande till minoritetsspråkslagarna, föreskrivs en allmän rätt för enskilda som saknar juridiskt biträde att få domslut och domskäl samt beslut och beslutsmotivering översatta till finska, meänkieli respektive samiska. Regeln gäller alla mål och ärenden som omfattas av rätten att använda finska, meänkieli eller samiska hos domstolar enligt 13 §, dvs. mål och ärenden som har anknytning till någon av de i lagen angivna kommunerna. Regeln gäller även beslut som fattas under ärendets eller målets handläggning. Med domskäl respektive beslutsmotivering avses de egentliga skälen för domen eller beslutet, inte redogörelser för utredningen i målet eller ärendet, även om den skulle ha tagits in under rubriken domskäl eller skäl för beslut. I tveksamma fall kan det dock finnas skäl att följa domens eller beslutets rubricering, i varje fall om det ger bättre förståelse för resonemangen. Även vid tillämpningen av denna bestämmelse räcker det att översättning kommer några dagar efter det att den enskilde framställt begäran om detta, vilket ska ske inom en vecka från det att domen eller beslutet meddelats (jfr författningskommentaren till 10 § 2 st.).

§15

Den som vill använda finska, meänkieli eller samiska under ett måls eller ett ärendes handläggning i domstol enligt 13 § ska begära detta i samband med att målet eller ärendet inleds eller första gången parten ska yttra sig i målet eller ärendet. En begäran om att få en översättning enligt 14 § tredje stycket ska framställas inom en vecka från det att domen eller beslutet meddelats, om en sådan begäran inte har framställts tidigare under handläggningen av målet eller ärendet. Om en begäran om att använda minoritetsspråk eller om att få en översättning framställs senare än vad som anges i första och andra styckena får den avslås. En sådan begäran får även avslås om det är uppenbart att den har ett otillbörligt syfte.

Författningskommentar

Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska under rättegång eller ett ärendes behandling omfattar att få yttra sig muntligen eller skriftligen på minoritetsspråket i enlighet med de regler som gäller för rättegången eller ärendens behandling i domstol. Den enskildes rätt att använda minoritetsspråket omfattar ett mål eller ärende som har anknytning till någon av angivna kommuner. Med anknytning avses här t.ex. att parten är bosatt eller vistas i kommunen, att ett mål rör en fastighet belägen i kommunen eller att ett brott har begåtts inom kommunen.

Bestämmelserna innebär också en rätt att med hjälp av tolk få de handlingar som hör till målet eller ärendet muntligen översätta till minoritetsspråket. Rätten att få tala minoritetsspråket vid muntlig förhandling omfattar rätten att själv få tala finska, meänkieli eller samiska.

Enligt paragrafen är domstolar även skyldiga att översätta ingivna handlingar till svenska om detta inte är uppenbart onödigt. Även i övrigt, exempelvis då part riktar sig till domstolen med förfrågningar, ska domstolen sträva efter att bemöta minoritetsspråkstalande part och parts ställföreträdare på minoritetsspråket.

I tredje stycket, som är nytt i förhållande till minoritetsspråkslagarna, föreskrivs en allmän rätt för enskilda som saknar juridiskt biträde att få domslut och domskäl samt beslut och beslutsmotivering översätta till finska, meänkieli respektive samiska. Regeln gäller alla mål och ärenden som omfattas av rätten att använda finska, meänkieli eller samiska hos domstolar enligt 13 §, dvs. mål och ärenden som har anknytning till någon av de i lagen angivna kommunerna. Regeln gäller även beslut som fattas under ärendets

eller målets handläggning. Med domskäl respektive beslutsmotivering avses de egentliga skälen för domen eller beslutet, inte redogörelser för utredningen i målet eller ärendet, även om den skulle ha tagits in under rubriken domskäl eller skäl för beslut. I tveksamma fall kan det dock finnas skäl att följa domens eller beslutets rubricering, i varje fall om det ger bättre förståelse för resonemangen. Även vid tillämpningen av denna bestämmelse räcker det att översättning kommer några dagar efter det att den enskilde framställt begäran om detta, vilket ska ske inom en vecka från det att domen eller beslutet meddelats (jfr författnings-kommentaren till 10 § 2 st.).

§16 Om en part eller ställföreträdare för part har rätt att använda finska, meänkieli eller samiska i rättegång, ska tolk anlitas i enlighet med bestämmelserna i 5 kap. 6–8 §§ och 33 kap. 9 § rättegångsbalken och 50–52 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Författningskommentar

Bestämmelsen motsvarar 7 § i minoritetsspråkslagarna och har endast redigerats språkligt.

De regler som enligt rättegångsbalken respektive förvaltningsprocess-lagen gäller för vem som ska anlitas som tolk samt om tolked och ersättning till tolk ska tillämpas också när tolk anlitas enligt denna lag.

Finska, meänkieli och samiska i förskoleverksamhet och äldreomsorg

§17

När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskola eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i sådan verksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Författningskommentar

Bestämmelsen motsvarar 8 § i minoritetsspråkslagarna och har endast redigerats språkligt.

Innebörden av paragrafen är att varje kommun inom respektive förvaltningsområde måste, när den erbjuder förskoleverksamhet, erbjuda förskoleverksamhet som helt eller delvis bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska om vårdnadshavare begär det. Omfattningen av verksamheten kan variera beroende på hur många barn den omfattar och tillgången på språkkunnig personal. Finns det tillräckligt många barn och tillräckligt mycket personal som behärskar språket kan verksamheten på finska, meänkieli eller samiska bedrivas mer organiserat i särskilda grupper eller på särskilda tvåspråkiga förskoleavdelningar eller helt tvåspråkiga förskolor.

§18

En kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket.

Författningskommentar

Bestämmelsens första mening motsvarar 9 § i minoritetspråkslagarna. Andra meningen är en ny bestämmelse.

Arten och omfattningen av den äldreomsorg som erbjuds på finska, meänkieli eller samiska blir beroende av hur många som önskar omsorg av personal som talar minoritetsspråket och vilken typ av omsorg de önskar samt tillgången på personal som talar dessa språk. Det grundläggande kravet på kommunerna enligt denna paragraf är att de organiserar äldreomsorgen så att någon del av den service och omvårdnad som erbjuds ges av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Kommunerna bör därför organisera verksamheten så att den personal som finns i äldreomsorgen och som talar minoritetsspråket så långt möjligt arbetar med de äldre som har finska, meänkieli eller samiska som första språk.

Enligt andra meningen utvidgas rätten till service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen till kommuner utanför förvaltningsområdena. En förutsättningen är att det finns tillgång till språkkunnig personal inom kommunen.

Paragrafen bör läsas tillsammans med den föreslagna nya regeln i 5 kap. 6 § tredje stycket socialtjänstlagen, där det framgår att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där det behövs för omvårdnaden om äldre människor.

Undantag och uppföljning

§19 Om det finns särskilda skäl får regeringen meddela föreskrifter om att en viss myndighet som lyder under regeringen ska undantas från tillämpningen av 8 §. Motsvarande gäller efter regeringens bemyndigande för landsting och kommun i fråga om kommunala myndigheter.

Författningskommentar

Bestämmelsen motsvarar 10 § i minoritetsspråkslagarna och har endast redigerats språkligt.

Regeringen kan enligt denna paragraf meddela föreskrifter att en viss statlig förvaltningsmyndighet inte ska omfattas av 8 § i denna lag. Ett sådant beslut kan endast fattas om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan finnas om t.ex. en viss myndighet har mycket liten kontakt med allmänheten och det därför inte är befogat för myndigheten att hålla tolkberedskap. På samma sätt kan landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige efter regeringens bemyndigande undanta förvaltningsmyndigheter inom sina respektive verksamhetsområden. Möjligheten att undanta myndigheter från lagens tillämpningsområde bör användas restriktivt så att lagens syfte inte urholkas.

§20 Förvaltningsmyndigheters tillämpning av denna lag ska följas upp. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för uppföljningen. Detta uppföljningsansvar innebär ingen inskränkning i det tillsynsansvar som vilar på andra myndigheter.

Författningskommentar

Bestämmelsen är ny i förhållande till minoritetsspråkslagarna.

En eller flera myndigheter som regeringen bestämmer ska följa upp förvaltningsmyndigheters tillämpning av lagen. Uppföljningen utgör inte tillsyn och påverkar inte heller den tillsyn som utövas enligt andra författningar.

§21 En myndighet med uppföljningsansvar ska dessutom genom rådgivning, information och liknande verksamhet bistå andra förvaltningsmyndigheter vid tillämpningen av lagen.

Författningskommentar

Bestämmelsen är ny i förhållande till minoritetsspråkslagarna.

En myndighet med uppföljningsansvar ska aktivt bevaka efterlevnaden av lagen. Myndigheten ska även genom sin verksamhet stödja kommuner m.fl. vid deras tillämpning av lagens bestämmelser.